

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

A JÓISTEN CÉLKERESZTJE

„Háborúban hallgatnak a múzsák!” – tartja a régi latin szállóige. Régi háborúk, régi múzsák és az antik idők kényeleméhez szokott költők vonatkozásában – talán igaz is lehetett. Ám a Föld, megsokszorozódott népességével a hátán, ma teljesen másképpen forog, mégpedig egyre nehezebben. A fegyveres összecsapások egyre elkerülhetlenebbek, egyre pusztítóbbak, a gyilkoló eszközök egyre tökéletesebbek, egyre duzzadtabb patakokban, s többnyire hiábavalóan ömlik a vér. Ennyi borzalmat a mi túlképzett, szuperérzékeny múzsáink sem képesek már nyikkanás nélkül elviselni. Minden bizonynal ők is emberi lények – egyre szenvedélyesebb, fájdalmasabb, véresebb csókokkal.

A kishazánkbeli kortárs irodalom, pontosabban az *Együtt* folyóirat szerzőinek a háború által inspirált verseit, kisprózai műveit készülünk antológiában kiadni, az olvasó pedig majd a könyvbe beleolvasva eldöntheti, hogy a munkácskák méltók-e további figyelmére. Ha túl könnyűnek találtnak, majd leteszi, de ha olvasás közben – itt-ott – a bólintás kényszerét érezné, olvassa csak és adja őket jó szívvel tovább.

Jól tudjuk, hogy valamikor a kommunista ideológia által melegen ajánlott pártos tematikák mellett a szocialista tábor lakóinak természetes békevágyáról is ajánlatos volt írni. Írtak, írtunk is sokan, mert egy bármilyen, bárhol kirobbanható háború elleni lírai állásfoglalásban sem emberileg, sem ideológiailag nem találtunk semmi kivetnivalót. Példaként Kovács Vilmos békeverseire utalnék. Nemzedéktársaim még emlékezhetnek rá, hogy a Hirosimát bombázó Eatherly őrnagy lelki összeroppanásáról írott lírai portréját a helyi kultúrpolitika elégedetten nyugtázta, de együttérző rokonszenvvel fogadta a közönség is. Ugyanakkor a szovjet propaganda bőven áramló, sokszor szálnalmas imperialista-ellenes kirohanásaira már csak kényszeredett mosollyal reagáltunk. Kimondva vagy kimondatlanul arra gondoltunk, hogy az igazságos társadalmi rend, az áhított demokrácia az óceánon túl, azaz odaát van.

Aztán néhány évtized múltán mégis megértük, hogy a belülről már érezhetően romló, az emberi jogokat száz lábbal típró szovjet rendszer összeomlott, s ezzel ölünkbe hullott a régóta áhított világbéke, vagy inkább csak az esélye. Vajon milyen világban élnénk ma, ha ez így marad? El tudnánk viselni a határtalan nyugalmat, a szolgálatunkra szegődött, néha már idegesítő földi

boldogságot? El tudtuk volna képzelni a lábukat lógázó politikusokat, a saját fájdalom-örömmük iránti érzéketlenség miatt lantjuktól szabadulni vágyó, nyugállományba vonuló poétákat? Ettől azért mégsem kellett tartanunk, mert szinte fel sem eszméltünk még az eufóriából, máris beütött a hamisítatlan amerikai mennykő. Igaz, nem közvetlenül belénk, hanem Afganisztánba, Irakba – a bosszú angyalaként, majd Tunéziába, Jemenbe, Líbiába, Szíriába – csodálatos arab tavasz képében. És elkezdte mindjárt a felforgatást: otthonaikból kiüzte, ellehetetlenítette, s azóta is tereli Európa felé az ottaniak millióit. Álltunk és bámultunk, aztán valaki kimondta, hogy a néhai szovjet propagandának az amerikai imperializmus természetét illetően mégiscsak lehetett némi igazsága. Hú! Hát ezt is megértük? De ez még csak hagyján!

2014-ben Ukrajna néhány milliárd dollárral kitömött amerikai mandátumot kapott a területén élő nemzetiségek – de főként az orosz lakosság millióinak – felmorzsolására. A donbászi és luhanszki régiók népe fegyvert fogott, s kezdetét vette egy regionális polgárháború, amelyet a sárga-kék fedelű ukrán krónika antiterrorista hadműveletként rögzített a történelemben. Elkezdődtek az első kényszersorozások, s a fiatalabb férfiak jelentős hányada máris az országból való menekülés lehetőségeit kereste. Ettől kezdve tünnek fel lapunkban a háborúról, a háború következményeiről beszámoló írások anélkül, hogy szerzőinket erre bárki ösztönözte volna. A hivatalos hírsatornák mellett a személyes élmények, a háború poklából származó tapasztalatok a legvéresebb küzdelmekről, vasúti hűtőkocsikban tárolt hullahegyekről beszéltek, s akik hallották, csak borzadoztak. S így jutottunk el a háború újabb fellángolásához, sokak szerint „a vég kezdetéhez.”

De hogyan lehet egy számunkra közömbösnek tűnő háborúról politikamentesen, mégis hitelesen írni, amikor ukrán honatyáink fejünkre olvassák politikamentes magatartásunkat is? S milyen alapon várják el tőlünk a lelkesedést, miután jó tíz esztendeje késhegyre küldenének bennünket? Megoldhatatlan helyzet nem létezik, mindenképpen meg kell találni a módját, mert hogyan hajózni, azonképpen írni is muszáj. Azt hiszem, elsősorban az együttérzésünkre érdemes ukrán nép és országa esztelen és kíméletlen elpusztítása ellen kell felemleni szavunkat, aztán az általános és megállíthatatlan romlás ellen, amelynek gazdaságot és biztonságérzetet egyaránt padlóra küldő hatásai a mi kis kárpátaljai magyarságunkat is szerteszórják. Mégis milyen hangon, milyen kérdésekkel, milyen stílusban beszéljünk? Nem áll szándékomban szerzőink közül bárkit is kiemelni, de azt kell mondanom, hogy Marcsák Gergely szavaira mindenképpen figyeljünk, aztán kezdjünk el nyugodtan viszonyítani.

Az általa szimbólummá emelt, a háborús régiót kiváló érzéssel jellemző ungvári Szégyenpiac narratívája számos tanulsággal szolgál, de én inkább leckének mondanám mindegyiket. A valós háború a távolban zajlik ugyan, de a gyakorta megszólaló légószirénák képesek érezhető távolságba hozni, így hatása jelen van mindenben, mindenütt: a környezetben, az emberi viszonyokban, az idegekben, miként az Illyés Gyula-féle zsarnokság szelleme is. Ennél a légkörnél nyomasztóbbat ne is próbáljon képzelni az ember! Csipkedje meg magát, győződjék meg róla, hogy él-e egyáltalán, s van-e még köze a való világhoz! Ha pusztá kíváncsiságból szaglószervét kívánná használni, csak „azok a szagok juthatnának el hozzá¹”, melyeket az önpusztításra ösztökélő „Szégyenpiac megengedne².”

De olvassunk csak folyamatosan, mielőtt elfogynának a szavak, mielőtt a „lélek” valóban „csomagolni kezdene³”, aztán induljunk el a képzelet útján. Kutassuk fel és nevezzük néven a főbűnöst, aki azt az országnyi nagy csernozjomot felszántatta, s azt a bizonyos szelet belevetette. Végül is nem sok olyan helytartója él földünkön a Sátánnak, akinek homloka a közbeszéd szerint érinthetetlen. Vizsgáljuk meg, valóban az-e, s ha igaznak bizonyulna a beszéd, a Jóisten vetítsen rá célkeresztet.

2023-ban, az advent kezdetén

---

^{1, 2, 3} Utalások Marcsák Gergely *Szégyenpiac nagycsütörtökön* c. versére